

BULLETIN
van de Historische Kring
HET LAND VAN HERLE

OPGERICHT 4 APRIL 1945

Twee-maandelijks tijdschrift ter versterking van het contact tussen de historie-
beoefenaars en historie-belangstellenden, wonende in het oude Heerlemer land.

VERGELIJKING
van Heerlen's toen en heden

aan de hand van Dichter

J. M. DAUTZENBERG

*Wie wist toch mooier te bezingen
Oud Heerlen, met zijn land'lijk schoon,
Dan Dautzenberg, de trouwe zoc.,
Wiens hart en ziel aan 't plekje hingen?*

*Als minnaar van Gods werk, natuur,
Laat hij volop ons mee genieten,
Van wat zijn ziel deed overvlieten,
Doortinteld van het dichtervuur.*

*Rond dolend door de bloem'ge weien,
Waar de morielje welig groeit
En langs de beek de heester bloeit,
Wist hij en vriend zich te vermeien.*

*Ook volgde hij het klaar kristal,
Waar het langs molens en kasteelen,
Beg'leid door 't lied der filomeelen,
Lief kronkelt door het schoone dal.*

*Wat kon hij bij het weer aanschouwen
Van zijn geliefde bakermat,
Waarop hij steeds was trotsch en prat,
Geestdriftig roemen die landouwen!*

*Mocht Dautzenberg nu weder zien
Zijn Eden na zoo'n tal van jaren,
Hoe zou hij daarop nederstaren,
Met weemoed in het hart misschien.*

*Want wat hij eens zo hoog'lijk roemde,
Heeft van zijn glans veel ingeboet,
Nu 't land'lijk schoon steeds wijken moet
Voor de industrie, die op hier doemde.*

*Zoo is vermengd de beek, zoo rein,
Met 't vuil der Heerlensche riolen
En met de giftige phenolen
Van 't kolenslik der steenkoolmijn.*

*Aan Heerlen is 't alzoo beschoren,
Te zijn bestemd tot mijngebied,
Waardoor het welvaart meer geniet,
Doch anders zeer veel heeft verloren.*

*Kwam hij nu weer van Klimmen af,
Wanneer de zon was neergedoken
En Heerlen's lichten aangestoken,
Hoe zou hij staan heel stom en paf.*

*En als hij verder dan aanschouwde
Wat hier te Heerlen is verricht
En groots en schoons sinds is gesticht,
Geloof ik, dat hij niet meer rouwde.*

*Want 't Dorp, tot Stad thans omgebouwd,
Wil met zijn „mooi” gebouwen pralen,
Waaruit hem hel zou tegenstralen :
„Nieuw Heerlen overtreft het Oud”.*

H.

D.

Uit: Manuscripten Notaris Dolmans te Heerlen.

UIT DE HISTORIE DER oude huizen te heerlen het huis „de wurg”

AN de westzijde van de Akerstraat, tussen de Uilegats en boekhandel ALBERTS lag eertijds het huis in de volksmond genaamd „IGGEN WURG”.

Aan de drie ter plaatse gelegen winkelpanden is de oorspronkelijke toestand van dit grote huis niet meer te herkennen. Met zekerheid kan worden aangenomen, dat het huis in de eerste helft van de vorige eeuw opnieuw is opgetrokken en van het oude gebouw vrijwel niets is behouden gebleven.

Vooraf een korte opmerking omtrent de naam UILEGATS. Deze is niet de vroegste naam van deze steeg. Reeds in de zestiende eeuw werd deze aangeduid met NIEUW STRAATJE.

In de 25 november 1596 vernieuwde „carte van den Domme” te Welten — waarvan een copie in het oud-archief der gemeente Heerlen berust — komt de naam NIEUWSTRAAT voor met de toevoeging „der schuttenkleffer”, terwijl meerdere malen wordt vermeld „de wegh der schuttenkleffer”. Het is dus zeer wel mogelijk, dat de oorspronkelijke naam van de Uilegats „schuttenkleffer” is geweest. De naam Uilegats is van latere tijd en dankt zijn ontstaan aan een op de noordhoek van de Uilegats-Akerstraat gelegen huis, genaamd „DEN UIJL”. Volgens de legger, opgemaakt in 1779, behoorde dit huis destijds toe aan Peter LAUWERIJS in huwelijk met Maria Sibilla VONKEN. LAUWERIJS had dit huis geërfd van zijn schoonouders Steven VONKEN × Anna Elisabeth CORNIPS. In de negentiende eeuw woonde in dit huis J. CLAASSEN, die aldaar een herberg had.

Voordat de huizen van nummers waren voorzien, hetgeen eerst in 1796 onder het Franse bewind heeft plaats gehad, droegen herbergen en winkels, evenals grote huizen, meestal een naam. Men treft vaak de allerszonderlingste benamingen aan, waarvan de herkomst veelal niet kan worden achterhaald. De naam „Iggen Wurg” is hiervan een sprekend voorbeeld.

Sommigen beweren, dat zich ter plaatse een paard zou hebben geworgd. Dat men deze naam aan het huis zou hebben gegeven, nadat dit onbeduidende voorval had plaats gehad, is hoogst onwaarschijnlijk en nog minder denkbaar is, dat het huis zou zijn gebouwd op een plaats, die deze naam droeg in verband met dit feit.

Het is niet onmogelijk, dat de naam „Iggen Wurg” oorspronkelijk een spotnaam is geweest, waarmede men te kennen wilde geven, dat het bedrijf, dat in het huis werd uitgeoefend, slechts een sober bestaan opleverde.

In 1795, toen in het huis een herberg was gevestigd, komt dit pand voor onder de naam „DE WURG” alias „DE ZON” (Akte verleden voor Notaris J. G. SCHAESSBERG 23 Juni 1795). De verklaring van deze naamsverandering is, dat de waard aan het huis een uithangbord had aangebracht met de naam „DE ZON”.

Blijkens de kaart van landmeter MERTENS ¹⁾, omstreeks 1785 getekend, was DE WURG voor de toenmalige begrippen een vrij groot gebouw. Het was het type van een Zuidlimburgs boerenhuis met een binnenplaats, die, zoals wij nader zullen zien, aan de Uilegats met een poort was afgesloten. Rechts van de binnenplaats, dus langs de Akerstraat, lag het woonhuis. Aan de tegenoverliggende zijde bevonden zich de schuur en de stallingen. Aan het einde van de binnenplaats tegenover de poort bevonden zich eveneens nog gebouwen, die waarschijnlijk voor het landbouwbedrijf bestemd waren.

Wanneer het huis is gebouwd kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Het bestond reeds in 1686, toen „het huis DE WURGE binnen Herle met lant daer ontrent gelegen” ter verrekening van voorgeschoten alimentatiekosten door Catharina RAEDERMEECKERS weduwe van Jan HOENEN werd verkocht aan haar halfbroer en -zuster Mathijs en Anna VliegEN. (L.v.O. 2030 blz. 106)

Het huis DIE WURGE met de daarachter gelegen koolhof, benevens „een weijtien groot ontrent eenen halven morgen, regenoet eene lange sijde den Akerwegh d'ander die gatz, ende een voorhoeft Jasper SCHILS, noch een stuck ackerlants op het LAEN groot ontrent eenen morgen, en noch ontrent 81 roeden ackerlants aldaar”, alles toebehorende aan de weduwe Jan HEIJNEN, werd op verzoek van Gillis LAUSBERGH 20 januari 1687 gerechtelijk verkocht. Koper was Franciscus KLINKENBERGH voor de som van 500 guldens licht geld. (L.v.O. 1924)

De hiervoren vermelde verkoop door de weduwe Jan HEIJNEN aan Matthijs en Anna VliegEN schijnt niet rechtsgeldig te zijn geweest; althans de gerechtelijke verkoop heeft voortgang gevonden ondanks dat Matthijs VliegEN en consorten „inbrachten tot laste van de goederen van Jan HEIJNEN twee distincte actens onder anderen de copie hier van t'selve voor UE. gerealiseert en ter griffie berustende”.

22 september 1689 verkocht „Franciscus KLINKENBERGH, notaris binnen Aeken seeker huijs, hof, weijde en ackerland, voor deesen toebehoort hebbende aen de weduwe van wijlen Jan HEIJNEN en aen hem met het uijtgaen van de brandende kertse verbleven voor deese justitie op den 20 Januari 1687, aen Jasper SCHILTS Jacobs zoon × Geertruijd BLOEM” voor 246 guldens. (L.v.O. 2030 blz. 246)

23 september 1689 werd het huis door Jasper SCHILS × Gertruyd BLOEM verkocht aan Gerrit PENRIS (PENNERS) × Magdalena CORNIPS.

De akte van overdracht luidt, als volgt :

„Op huyden den 23 September 1689, compareerde voor ons Lenert CARTIER, schoutet, Nicolaes HOKELS, Jacobus QUARTIER en Willem FRANSSEN, scheepenen der hoofbanke Herle, den eersamen Jasper SCHILTS in eersten ceestoel sit-

tende (in eerste huwelijk) met de eerbaere Gertruyd BLOEM, den welken bekende met hand, halm en monde gecedeert en overgedraegen te hebben, aen en ten behoeve van Gerrit PENRIS mede in eersten eestool sittende met de eerbaere Magdalena CORNIPS, seeker huys hoff en moeshoff genaempt DE WURGHE gelegen binnen deesen dorpe van Herle, reijgt. een lange sijde d'erfgenamen Willem DOUVEN, d'ander het Nieuw straetje, een voorhoofd Jan DOUVEN, d'ander de straet, met alle geschiticheijt (gerechtigheid) daer aen g'hoorende ende signantelijk de hellichte (helft) van den put, soo tuschen den voors. huysen en d'erfgenaemen Willem DOUVEN gelegen is, sulx om en voor de somma van vijfhondert ses en negentigh guldens brabans: Maestr. cours, met een nieuwen hoed in den coop, van welke coopenningen, den voorn. compten vollen bekent betaelt te zijn, voorbehoudens tweehondert vijftig guldens cours voors. aen capitael, die op het voors. huys en hoff sijn staende, en competeerende aen de erfgen. van wijlen Matthijs VOORAETZEN, die oock daer op sullen geaffecteert blijven en aen de voors. coopenningen gekort zijnt, swerende den voorn. compt het voors. huys en dependentie van dien te weesen los liber en vrij van alle grontlasten, behoudens de schattinge, waer voor hem den voorn. compt is verobligeerende als naer rechten, lycoop*) lentlyk (volgens landsgebruik), godsheller (godspenning) een halve schelling, aldus hebben wij schoutet en scheepenen, den voorn. compt van het voors. erve, onterft, en den voorn. Gerrit PENRIS, sijne huysvrouw en rechte erven, daer inne gegigt en gegoyt, behoudelijk, den hoogen heer, en een ijder sijn goetd recht. Was geteekend Jasper SCHILS, L. CARTIER, Nico HOKELS, J. QUARTIER en Wil FRANSEN". (L.v.O. 2030 blz. 247)

De bloedverwanten van de verkoper Jasper SCHILS × Gertruyd BLOEM betwisten de geldigheid van deze overdracht. Als naaste familieleden meenden zij bij verkoop recht van voorkeur te hebben op de bezittingen van de familie. Aangezien zij blijkbaar hadden verzuimd van het recht van naasting binnen de gestelde termijn gebruik te maken, werd de aangelegenheid voor de rechter gebracht.

De zaak werd uitgevochten tot in hoogste instantie, doch eindigde ten slotte in 1724 met een vergelijk, zoals wij aanstonds zullen zien.

Hangende dit proces, dat in eerste instantie voor de Hoofdbank Heerlen werd behandeld, werd door deze de 26 januari 1708 besloten een onderzoek in te stellen naar de verbeteringen, die door Gerrit PENRIS na de aankoop aan het huis waren aangebracht. Dit onderzoek had ten doel de door PENNERS gemaakte kosten vast te stellen, die hem waren te vergoeden, ingeval de verkoop ongedaan zou worden gemaakt en het huis alsnog aan de verwanten van SCHILS-BLOEM zou worden toegewezen.

Edoeld onderzoek had plaats op 30 januari 1708.

De daarvan opgemaakte akte, die interessante bijzonderheden omtrent het huis DE WURG bevat, laten wij hieronder volgen :

„Op huijden d. 30 Janrij 1708 coram (ten overstaan van) d'hre schouteth QUARTIER en respec. schepenen der hoofd Bancke Heerle, signantelr (met name) CROON, VAN OCKEN, JACOBS et LEMMENS, In conformiteijt van onsen Decrete de dato d. 26 Janrij 1708 hebben wij respec. schouteth en voorsz. schepenen ons getransporteert ten huijze van Geret PENNIS genaempt DE WURGH, en aldaer zijnde gevisi-

*) *Lycoop* betekent wijnkoop, afgeleid van het middelnederlands *lit* = *appelwijn*. Aan de schepenen en getuigen werd bij het afsluiten van een overeenkomst wijn aangeboden, de z.g. *wijnkoop* of een vergoeding in geld. In het ene geval is sprake van een *natte lycoop*, in het andere van een *droge lycoop*.

leert alle de Melioration (verbeteringen) gedaen t'zedert het vercoop van Sr. Jasper SCHILS op den Kerckhoff ofte possessie van dito Geret PENNIS tot dato deses toe. Voor eerst soo is door seeckeren Jasper SIJPERS als Timmerman, Lemmen LAMBERTS als Decker, en Crijn KEULAERTS als meurder (metselaar) gevisiteert voor eerst een gebondt (gebint) aen de schuijr ofte stallinghe uitschijtende op den cool en Meesthoofd, en soude in 't geheel soo aen houte werck en Arbeijdsloon werdigh sijn gelijk door den Timmerman gewerdeert is	50 gl.		
den stroijdecker verclaert daer op verwerckt te zijn aan schrouff (uitgekamd stro) ontrent de 400 schauff (garven) jeder 100 a 4 gl	16	—	—
Item aen Arbeijdsloon van den Decker knechts en bijvaeren van den leijm (leem) voor 't minstens geestimeert (geschat) met het bier voor de somma van	10	13	—
waertoe geemployeert zijn ontrent 24 gantsche latten jeder lath ad 10 ortjens	3	—	—
Item het ondervaenghen van den stall met steijn met vrachten materialen en arbeijdsloon ten minsten	10	5	—
Item het maecken van eenen nieuwen Backhoven voor vrachten materialen en arbeijdsloon wordt geastimeert in 't geheel	50	—	—
Item voor het Beleggen van den solder boven de kaemer met Plancken, Treven, naegels en arbeijdsloon is ten minsten gewerdeert voor	29	11	—
Item het capwerk boven den Backhoven, met den arbeijdsloon en materialen is geastimeert voor ten minsten 2 Rxd.	8	—	—
Item den Teundel langhs de straet en gätsken is gerepareert, en is aen nieuwhoudt wel gerepareerd voor twee Rxd. t'welck naer vermeenen op 't eigenste goedt ofte adpendentie soude affgecapt zijn en soude aen Arbeijdsloon verdient zijn naer besten onthoudt van den Timmerman voors. de somme van	18	—	—
Item aen schouff over den selven Teundel en d'Poort ontrent ander half hondert gelijk voor 4 guld. compt	6	—	—
Aen Arbeijdsloon door den decker tegens 4½ daeghen gereckent jeder dagh ad 23 st. de knechts elck 19 st. met 't bier, Item het vaeren van leem, latten en aen naegels alles op 't minste gereckent soude bedraeghen	16	9	—
Tot den solder boven het Backhuijs is geleverd voor eerst een balcksken ad 1 gl. 10 st., 9 treeven jeder ad 10 voet jeder voet ad 2 st., doet 9 gl., 50 voet plancken jeder voet ad 5 orth compt 8 gl. 2 st. 2 orth, aen naegels 4 st. voor het dack in 't generael op den voors. solder van 't Backhuijs 8 gl. eens, maakt t'saemen	26	16	2
Item een belaghde ceuckendeur, met sijne gehangen (scharnieren) en sijn toebehoor als arbeijdsloon	4	—	—
Item de trapdeur en de deur naer 't backhuijs uijt, met den arbeijdsloon als booven 't saemen	7	—	—
Item twee schaepekens (kastjes) soo in de keucken en kaemer ingemuert (ingemetseld) zijnde, worden geastimeert gelijk zij daer staen ten minsten ad 3.—	12	—	—
Item den wijnckel in het voorhuijs (in cas dat den selven Geret PENNIS soude uijttrecken moeten) gedenckt dien selven mede te nemen en uijt te breken. Ergo nihil.			
Item de Breeder (legplanken) en Kroecke bank (pottenbank) in de keucken met den arbeijdsloon is te saemen geastimeert ter somme ad	6	6	—
Item den Trap soo voor desen op den ouden neeren (portaal) gestaen heeft is versett (verplaatst), daer aen voor arbeijdsloon met de reparatie gereckent	4	—	—

278 — 2

Item is noch uijtgebleven de stijk latten (steeklatten) en kleenen (met leem bekleeden) van den Teundel, en mede 't dack van 't huijs naer de coolhoffs sijde waer over Parthijen sich naeders moeten verstaen, vermits den stroijdecker absent en

ewegh was.

Gereserveert noch dan smit soor daer eenigh ijerwerk mochte geleverd ofte gemaect zijn.

Aldus gevisiteert en geastimeert ten overstaen van schout schepenen, timmerman, meurder en stroijdecker voorsz. en ter praesentie van wedersijdt Parthijen geïnteresseerdens op dagh dato als Boven.

A. CROON P. LEMMENS

(Op een los bijliggend blaadje komt dan de volgende aantekening voor)

acep voor staet van costen voor Timmerluijden, Meurder en Dacker als mede			
Crijn CEULARTS als meurder eijstcht voor sijne moeiten	0	—	15 —
Item Lemmen LAMBERTS als Decker practendeert	0	—	15 —
Item aen den Timmerman Jasper SIJERS voor een en andere te rekenen	1	—	— —

(L.v.O. 2033 blz. 381)

Uit dit lange relaas kan worden afgeleid :

- 1°. dat de gebouwen van steen waren opgetrokken, althans wat het woonhuis betreft, en met stro gedekt;
- 2°. dat aan de zijde van de Akerstraat en de Uilegats een z.g. „teundel” was aangebracht, waaraan uit eigen bezit gekapt hout was verwerkt;
- 3°. dat deze teundel met stro was gedekt en met leem was bepleisterd; Wat precies onder „teundel” wordt verstaan is niet duidelijk; vermoedelijk hebben wij hier te doen met een soort afdak tot bescherming van de muren tegen de van het dak druipende regen.
- 4°. dat de inrijpoort aan de Uilegats van een met stro gedekt afdak was voorzien;
- 5°. dat de mestvaalt zich op de binnenplaats bevond;
- 6°. dat in het voorhuis een winkel was ingericht.

In het huis was dus een winkel gevestigd en naar alle waarschijnlijkheid een herberg met stalhouderij, terwijl voorts het boerenbedrijf werd uitgeoefend. Welke waren door PENNIS in zijn winkel werden verkocht is niet bekend.

Opgemerkt zij nog, dat nagels een vrij kostbaar materiaal moet zijn geweest, getuige het feit, dat deze telkenmale afzonderlijk worden vermeld. De vervaardiging van nagels geschiedde destijds door een speciale smid de z.g. nagelsmid.

Zoals reeds gezegd kwam in 1724 een vergelijk tot stand.

De hiervan opgemaakte akte luidt, als volgt :

„Op heeden den neegenden Juny seventhien hondert vier en twintigh compareerde voor ons onders. scheepenen en secretaris der Hoofdbancke van Heerle (bij absentie van den heere schoutet) Johan Hendrick BLOEM als hebbende volmacht van sijne moeie (tante) Barbara BLOEM ons gebleecken ende hier aghter geinsereert, ende meede als kindt van wijlen Hend. BLOEM, geassisteert met sijne Moeder Margaretha DOUVEN wede wijlen Hendrick BLOEM ende de selver voordere kinderen ofte doghters en Erfgen, Marie, Catharijn en Barbara BLOEM, hun sterckmaeckende en vaccerende in solidum (ieder voor zich) voor de minderjarige Gertruijdt, Margareth, ende Anna BLOEM ter eenre ende Sr. Johan Baptista OFFERMANS eijdom (zwager) van wijlen d'here Franciscus KLINCKENBERGH, soo voor hem als sig sterck maeckende voor sijne stiefkinderen alsmeede d'Erfgen. wijlen Jaspar SCHILS met naeme Frederick SCHILS, Lemmen CUIJPERS en d'Erfgen. wijlen Jacob SCHILS naementl. Jacob SCHILS, Henricus MERCKEL-BACH, Nicolaes ende Jaspar SCHILS deese twee laeste hun sterck maeckende voor de wede ende Erfgen. wijlen Gelis SCHILS ter andere zijde,

de welke verclaerden ende getransigeert te hebben over soodaenighe verschillen en processen als tusschen hun ofte hunlieden resp. autheurs sijn alnoch ventileerende of geventileert hebben soo voor deese Hoofdbancke van Heerle, voor het leenhoff van Valckenborgh, als voor den Edlen Raede van bbant in s'Gravenhaege weegens het hujs DE WURGE, alsmede noopende de goederen tot Bammerich in de com-mandeurs bancke van Mechelen geleegeen, naement. dat deese verschillen en proces-sen met allen hetgheene eenighsints daeruijt gesprooten is ofte soude cunnen spruijten, doet te niet ende geassosiert is, en sal blijven ten eeuwigen daghe, sonder dat dienthalven, den een aen den anderen eenige pretentien of contrepretensien soo weegens de saaken principaal als gereesene costen sal meugen formeeren ende dat daer deur alle arresten, interdictien ofte andersints ter oorsaake van de voors. verschillen geslaegen ofte gegeven, sullen opgehaeven sijn ende in specie het inbrengen op de bij den Hre HELDEVIER geproclamceerde goederen hercoomende van wijlen Jan BLOEM ofte desselffs Erfgen. alsmeede dat alle cautien wedersijts sullen coomen te cesseeren met renuntiatie op alle bedencklijcke Exception. (akte getekend) Johan Hend. BLOEM, Margaretha DOUVEN en bij Maria BLOEM met een +, bij Catharina BLOEM met een +, bij Barbara Bloem met een + en voirts Johannes Baptista OFFERMANS, Frederick SCHILS, Lemmen CUYPERS, Jacob SCHILS, Hend. MERCKELBACH, Nicolaes SCHILS, Jaspas SCHILS en geteekent HOKELS, Hend. PELT". (L.v.O. 2035 bl. 111.)

DE WURG is in het bezit van de familie PENNIS of PENNERS ge-bleven, hetgeen blijkt uit het feit, dat 13 april 1771 door „Nicolaes Joseph PENNERS × Jenne Marie PLOUM, inwoonder van Scherpenseel" werd verkocht aan Dionijs BLOEM × Maria Catharina PENNERS, inwoonder alhier, „seeker hujs, meesthoff en schuijre, stallinge en coolhoff genaemt DE WURG, reyg. eene lange sijde de weduwe Gerard PENNERS, d'andere het Nieuwstraetje, een hoofd de straet, groot soo als aldaar geleegeen is, voor 1600 guldens ieder gulden ad 18 m. Aix, godsheller een kopstuck, licoop vier kannen wijn, alwelcke cooppenningen ad 1600 gld. op voors. hujs als praetium fundi (onderpand) blijven geaffecteert tegens vier van t'hondert, alwelck capitaal sal redimibel (aflosbaar) weesen met soo veel penningen en interesse naar rato van tijds als den verkoopeer voor en naar zal noodig hebben, t'zeije met hondert pattacons min ofte meer, mits aen den coopere ses weken te voren aentezeggen, zijnde voors. Erve Laatgoed belast met d'ordinaire schattinge naar maete van groote, alwelcken schatt den inkooppe met den jaere 1771 tot zijnen laste neemt. Voorts soo liber en vrij. En is verders geconditioneert, dat vermits deese bouagie veele reparatie en nootbouw noodig heeft, den cooper sal vermoogen daeraen te laten maaken en bouwen naer sijne commoditeijt, 't welck in cas van naastinge den eventueelen naaster aen denselven volgens annotitie sal moeten vergoeden en betaelen". (L.v.O. 2047 blz. 167)

12 september 1783 komt nog de volgende aantekening voor :

„Dionijs BLOEM, weduwnaer van wijlen Maria Catharina PENNERS, inwoonder deeser dorpe, te kennen geevende, hoe dat hij compt van intentie was, hem te begeeven in tweede huwelijk met de Eerbaere Anna Clara SCHROEN, meerderjarige jonge dogter, inwoonderesse mede alhier, hetwelk egter niet en vermagh te geschieden, sonder alvorens ingevolge Haar Hoog Moogdende Egtegment, in behoeve van sijne vijff voorkinderen, te hebben aengebroght, de vaste goederen, dewelke hij is besittende, ten effecte van dien, soo brengt alhier aen: Eerstens hujs, hoff, stallingen en coolhoff, gelegen binnen deesen dorpe, genaemt

DE WORG, reygt. eene lange sijde Pieter Joseph GROENESCHILD, de ander het Nieuwstraatje, een hoofd de gemeene straet, groot aan maete 24 kleine roeden", etc. (volgt een opsomming van verdere eigendommen). (L.v.O. 2052 blz. 413.)

In de legger, opgemaakt in 1779, komt omtrent het huis DE WURG de volgende omschrijving voor :

Dionijs BLOEM, weduenaar van Maria Catharina PENNERS, nu in tweede huwelijk met Anna Clara SCHROEN, bij hem voor de togte (vruchtgebruik) beseten hebbende :

24 kleine roeden, huys, coolhoff en schure DE WURG genaemt, reynooten eene sijde Pieter Joseph GROENESCHILD, d'andere het Nieuw Straatje, een hoofd de straat.

Bij coop geacquireert van sijn swager Nicolaes Joseph PENNERS.

Als bijzonderheid zij vermeld, dat Anna Clara SCHROEN, weduwe van Dionijs BLOEM in 1825 nog in leven was en met haar ongehuwde dochter Maria Josepha woonde in de Akerstraat 81 naast het huis DE HEUVEL nummer 82.

In 1796 woonde in DE WURG Joseph BLOEM, ongehuwd, oud 24 jaar, met zijn eveneens ongehuwde zuster Maria A. BLOEM, oud 22 jaar. BLOEM had aldaar een herberg.

Blijkens akte, verleden voor Notaris J. G. KEMMERLING 23 Brumaire jaar X (14 November 1801) verkocht Alowis BLOEM, ongehuwd doch meerderjarig, wonende te Heerlen, het huis en tuin, gelegen te Heerlen, kenbaar aan het uithangbord DE ZON, met schuur en stallingen, groot ongeveer 40 kleine roeden of 8 a 4 ca, reinende een zijde Petrus Joseph GROENESCHILD, de andere zijde het straatje genaamd Ulegatzke, een hoofd de grote weg, het andere Hendrik Joseph ROEBROEK, aan Matthijs Joseph VAN DEN HOOF × Catharina GELEKERKEN, wonende te Oversteworm.

Het pand had toebehoord aan zijn vader Dionijs BLOEM en zijn moeder Maria Catharina PENNERS en was hem toebedeeld bij akte verleden voor Notaris J. G. SCHAESSBERG 23 juni 1795.

De boerderij DE WURG schijnt nog al van enige omvang te zijn geweest, aangezien VANDENHOOF blijkens de in 1821 en 1825 gehouden vee-telling twee paarden boven drie jaar, drie stuks hoornvee boven en een stuks onder twee jaar bezat. Bovendien had hij twee knechts en een meid in dienst.

Volgens akte verleden voor Notaris J. W. D. SMEETS 11 februari 1833 werd, op verzoek van de erfgenamen van Matthijs Joseph VANDENHOOF × Maria Catharina GELEKERKEN, publiek verkocht : het huis, genaamd DE ZON, met aanhebbende schuur, stallingen en aanhorigheden, mistplaats en tuin, gelegen in het dorp Heerlen, ter plaatse genaamd IN DE WURG, reinende eene zijde Matthijs Joseph PENNERS, andere zijde het Nieuwstraatje, een hoofd eenen weg en ander hoofd Hendrik Joseph ROBROEK, groot acht vierkante roeden vier dito ellen. In de verkoop was niet begrepen de vedding of mist op de mistplaats, de krip en roef in den groten paardestal, het dekhout op de beijershouten aldaar, de staken of beijershouten boven de poorteplaats, alsmede de mantel of knophouten in het huis. Het huis werd ingezet voor 2000 francs,

doch door verkopers aan zich gehouden voor 5000 francs, zodat de verkoop geen voortgang vond.

Op 24 april 1833 werd het huis opnieuw geveild, bij welke gelegenheid het pand werd toegewezen aan Theodoor EIJMAEL, meerderjarig, ongehuwd, kunst-linnenwever, woonachtig te Schandelen, voor 5510 francs.

Nadat Jan Theodoor EIJMAEL op 23 juli 1834 in het huwelijk was getreden met Johanna Maria JAEGERS, dochter van de wijnhandelaar Arnold JAEGERS en zuster van de geneesheer en burgemeester van Heerlen Jan Jozef JAEGERS, betrok hij het huis DE WURG en vestigde aldaar zijn linnenweverij.

EIJMAEL heeft het pand toen algeheel verbouwd en ter plaatse twee woonhuizen opgericht, waarvan hij het ene bij akte verleden voor Notaris J. W. D. SMEETS 7 september 1839, met ingang van 1 oktober 1839 voor zes jaar verhuurde aan Christiaan WILLEMS, vader, landbouwer, woonachtig te Over-Streijthagerhof, gemeente Schaesberg en Christiaan WILLEMS, zoon, winkelier, woonachtig te Heerlen.

Het huis had gelijkvloers twee kamers en een keuken, en op de eerste verdieping drie kamers. Voorts had huurder het gemeenschappelijk gebruik van de achterplaats (basse-cour) en was in de huur begrepen de helft van een tuin in de Uilegats naast de weide van de heer ROSS. De jaarlijkse huursom bedroeg *f* 101,58.

Omstreeks 1862, toen EIJMAEL naar zijn nieuw gebouwd pand aan de Schram verhuisde, werd DE WURG aangekocht door de banketbakker Pieter JORIS, Luxemburger van geboorte, die in het huis een bakkerij met winkel inrichtte.

Als bijzonderheid zij vermeld, dat de rijksveearts Dr. DUYSSENS, toen hij zich 5 september 1881 te Heerlen vestigde, enige tijd bij Pieter JORIS in DE WURG heeft gewoond.

De familie JORIS heeft het huis in 1889 verkocht. Het op de hoek Uilegats—Akerstraat gelegen gedeelte ging in eigendom over aan de letterzetter Frans Michiel Hubert CREUWEN, die er een slagerij met winkel in vestigde.

Nadien werd het pand aangekocht door Hendrik Joseph GEURTEN, die het overdeed aan de tegenwoordige bewoner JANSSEN-BAUWENZ.

Het overige aan de Akerstraat gelegen gedeelte van het huis werd aangekocht door Mathias GERARDS \times Anna CRIJNS, die met gebruikmaking van de door Pieter JORIS gebouwde bakkerij, aldaar een bakkerij met winkel inrichtte.

De kinderen GERARDS hebben dit gedeelte, bestaande uit twee winkelhuisen, thans nog in bezit.

Vermeld zij nog, dat in een akte, opgemaakt voor Notaris SWILDENS te Heerlen 21 juni 1755, zowel het huis DE WURG als DEN UIJL worden genoemd. Wij menen de inhoud van dit document de lezer niet te mogen onthouden, niet zozeer om wille van het daarin voorkomende relaas van de burenruzie, dan wel om de namen van bewoners van huizen in de tegenwoordige Akerstraat, die in de akte Heerlestraat wordt genoemd.

De akte luidt, als volgt :

1755, 21 Juni, compareerde voor Notaris SWILDENS: Sophia COEMOET, Jacob SCHOSMANS, Maria COEMOET, Paulus LINNERTS in huwelijk met Agnes STASSEN, HEUMAN Emanuel Jode getr. met Judith JACOBS, alle inw. van Heerlen, welke declareren, ter requisitie van Juffr. J. M. A. FRENS, wede w. d'hr HOFFMAN, dat sij eerste comparante op gepasseerden Dinsdag, 17 dezès 's nademiddag met de dogter van de juffr. Requirante met name Cath. Geertruy is gegaan van DE WURG in de Heerle stract naar de Nobel en komende voorbij het huys DE UYL de beyde dochters uyt het huys DEN UYL aen de deure stonden en een van dezelve aen gem. dogter Catharina Geertruy toeriep, die canalje is bang, dat sy de moul versleet, omdat sij dogter in het voorby gaen niet sprak, waarop gem. dogter seyde, ik kan spreken of ik wil, waarop de oudste dogter uyt DEN UYL met name Marie Cathrine CORNIPS repliceerde: hau de moul dou gebrandmerkte canalje of ik stoot dig met voeten onder die voldt, waarop Catharine Geertruy HOFFMAN seyde: kom en doet dat eens, sij Dogter uyt DEN UYL daerop weer seyde: Swyg dou gebrandmerkte hex of ik kom het doen, waarop gem. dogter der requirante is naar haar moeders huys OP DEN NOBEL gegaan en dienselven naerdenmiddag tusschen 6 en 7 uren sonder den netten tyd te kunnen bepalen, wederom voorby DE UYL is gekomen en door de gem. oudste dogter uyt DEN UYL wederom is aengerant geworden met die woorden: wet stou wel Canalje wat ich dig eerst gesagt hebbe, waer op de gem. dogter repliceerde: houd stou dat staande dat dou mig huit gesagt hebst. Alle comparanten verklaren met hunne ooren gehooft te hebben, dat gem. oudste dogter uyt DEN UYL seyde tot de requirante haere dogter: Ja, Canalje dat hou ik staande en laat my voor het gerecht komen dan sal ik het nog staande houden, en eer wy de woorden terug soude roepen, wouden wy liever de galg op klimmen en als wy dan gehangen worden dan weete wy dat veer voor ondeuge luy gchangen worden, hebben sy declaranten nog vele injurieuse scheldwoorden gehooft, en o.a. dele dat wanneer hun huys soude verkocht worden en sy het selve soude moeten verlaeten, het selve liever in brand te steken . . . gevende de eerste declarante redenen van wetenschappe dat sy aen DE WURG was gegaen en aldaer de sleutel van haer huys by haeren man hadde gehaald en met de dogter van de juffr, requirante voorby het huys DEN UYL is gegaen en alle het geene voors. gezien en gehooft heeft, gevende sy met de verdere declaranten nog redenen van wetenschappe, dat sy comparanten alle in hunne deuren bij den avond staende synde in de nachuurschap van DEN UYL, op het schelden en rasen van de gem. dogter uyt DEN UYL by malkanderen gen of ontrent de deure van den derden comparant PAULUS LINNERTS gingen staen, synde ontrent maar 15 passen van DEN UYL af.

De afloop van deze ruzie is niet zo dramatisch geweest als men wel zou verwachten. De oudste dochter uit DEN UYL heeft blijkbaar later spijt gekregen van haar woorden, althans in een even later voor dezelfde notaris opgemaakte akte verklaren de beide vijandinnen van elkaar niets dan goed te weten.

W. LINDELAUF †

1) Explicatie en declaratie gehorende tot de Caarte Figuratief raekende de Temsen en waeter loopen door en om het dorph Heerle. (Oud-Hollands Archief Gem. Heerlen.)

Roebroek

(Vervolg op artikel in afl. 3, mei-juni 1955)

Vijfde Gedeelte

E

HENRICUS ROEBROEK, gedoopt te Heerlen 30 maar 1724, was een zoon van de Heerlense chirurgijn Hubertus Roebroek × Petronella Franssen. Ook twee broers van hem, Joannes en Mathias waren, zoals reeds vermeld chirurgijns. Hij zelf was landbouwer en pachter van boerde rijen. Hij koos tot zijn echtgenote Maria Catharina Bisschops.

21 juli 1763 verkocht hij met zijn zwagers Alexander Bischops × Maria Catharina Schiffelers, halfwin op het Lottbroek, en Johannes Petrus Bischops × Petronella Haerst, aan de Drie Vogels wonende, vier percelen land, respectievelijk gelegen in het Cunderveld (75 roeden 6,4 voet), op den Daalsberg (37 roeden 8 voet), in den Wingerd (56 roeden) en op den Commandeur (dit laatste perceel groot 38½ roeden, lag „neffens de Dommer goederen” te Welten). Koopprijs 236 gulden 2 stuiver Koper was hun neef Goswinus Bischops × Elisabeth Huijnen, wonende te Welten. (Gichtregister L.v.O. 2046, blz. 400, Gemeente-Archief Heerlen.)

Anno 1764 was hij reeds pachter („halfwin”) op de hof ter Eyck, toe behorende aan de Markies van Hoensbroek. (L.v.O. 2044, blz. 94.)

25 november 1765 verkocht hij aan zijn broeder Wilhelmus Roebroek, meerderjarig jongman, een weide in de Puttgraven, groot 136 roeden voor 102 pattacons of 408 gld. (L.v.O. 2045, blz. 40.)

18 juli 1770 werd door de „Collecteur (Ontvanger) van de Vrijheid en Hoofd Bancke Heerlen”, wegens „veragterde schatt” verkocht een stuk land van de Heer van Groenen „Heere tot Soureth”, gelegen aan de Heisterberg, tussen de Molenweg en de Graaf, groot 2 hunder en 160 roeden. Het werd aangekocht door Henricus Roebroek voor de som van 605 gulden, die hij op 31 juli d.a.v. voldeed. (L.v.O. 2047, blz. 6.)

25 aug. 1771 verklaarde Balbina Moesbier, „laatst weduwe van wijlen Herman Vorage thans woonende alhier binnen deesen Dorpe, siek te bedde leggende, haare begeerte en wille te weesen, dat haeren neeve Henricus Roebroek × Maria Catharina Bischops, halfwin op ter Eijk, haar naar haeren tijdelijke aflijvigheid ter aarden sal laten besteeden (na overlijden begraven) en de daartoe noodige kerkdiensten en solemnitijten naar gewoonte te laten doen en sooals sij hunne moedere de weduwe Bischops gedaan hebben, en tot indemnatie (schadeloosstelling) vanden verclaarde deselve aan hem Henricus Roebroek vóór haeren

doot te sullen ter hand stellen drie hondert guldens". (Minuut No. 119, van Nots. J. B. v. Cotzhuyzen. Gem.-Archief, Heerlen.)

13 juli 1773 kocht „de Eersaeme Henricus Roebroek, halfwin op ter Eijck," van Hans Willem Rutten × Maria Catharina Brouwers „inwoonder der Bancke Simpelveld". de helft van de z.g. „Vrösche weijde", gelegen aan de Wijnweg, groot 75 roeden, alsmede 75 roeden land op gen Roo en 46 roeden in de Delle aan de Beijtelsweg. Dit laatste perceel belast aan de Domeinen van Haar Hoog Mogende met „ $\frac{1}{2}$ cop $\frac{1}{2}$ Rumsel en $\frac{1}{3}$ Rumsel Haever". Koopsom 365 gulden $12\frac{1}{2}$ stuiver. De weide gelegen onder K.k.roede (Kerkrade) en het land onder Heerlen. De hypotheek ten behoeve van de Heer Veugen, groot 100 pattacons, werd door Roebroek overgenomen.

Ook kocht hij diezelfde dag nog van Jacobus Wolters × Mechtild Rutten cs., wonende in de Bank Kerkrade, „de bouagie aen de drie verkoopers toebehoorende, bestaende in den agterbouw en schuijre, met 12 Roeden in het Höffken, gestaen en geleegeen aen de Drie Vogels, reijgenooten een sijde en een hoofd den incooper, t'ander hoofd de erfffen. Zander Bisschops" voor 45 rijksdaalders. Van Anna Catharina Rutten kocht hij de Campweijde, groot 121 roeden, (deze weide belast met „3 cöp 1 Rumsel haever" domeinenpacht), land op den Breemond, groot $56\frac{1}{2}$ roeden, land op het Veldje, groot $37\frac{1}{2}$ roeden, en de helft van het Bentje groot 29 roeden. Koopsom 150 rijksdaalders (1 rijksdaalder was 4 gulden waard). (L.v.O. 2048, blz. 39 en 43.)

4 jan. 1774 verklaarde Cornelis Lintzen × Maria Gertruyd Huijnen, dat hij de hof Ter Eyck gelegen binnen de Banke van Heerlen, gepacht had van „Syne Excellentie den Heere Marchall van Hoensbroek". (L.v.O. 2048, blz. 317.) Hendrik Roebroek zal dus vermoedelijk in het voorjaar van 1774 de hof ter Eyck als pachter verlaten hebben.

8 oktober had een permutatie (landerijenruil) plaats tussen Henricus Roebroek, Halfwin op Vaashartelt, × Maria Catharina Bisschops en de Heer Joseph Florantin de Cravatte, Heer van Soureth, × Mevr. Maria Anna Baronesse van Wijlre tot Hegem. Roebroek ontving van de Heer van Soureth een perceel land genaamd „de Ses Boender, gelegen agter Vröschen Huysken, eene sijde den weg lopende na Simpelvelt, met de andere (sijde) den Bembd van den Heer (de Cravatte), een voorhoofd de Vreuschen Huyskens off Beytels weyden, groot met den doorgaande voetpad, den welke sal worden uytgemeten en gekort, ses Boender en seeventig kleene roeden, met t Regt van Oogst- en mestvaart door (den Bosch en Bembd van de Heer de Cravatte), d'Essen genoemt". De Heer van Soureth ontving van Roebroek land genaamd den Heyster Berg, begrensd aan een zijde door „den Meulenweg, en aan een hoofd door de Erfffen. Hans Willem Souren, groot twee bunder en 140 roeden. Verder 300 roeden land en weide „ontrent de Drie Vogels gelegen, eene lange sijde de Erfffen. H. W. Souren de andere d'erffgen. Zander Bisschops, een hoeft de landstraat", met nog 1113 gulden in contanten. Deze 300 roeden, bij de Drie Vogels gelegen, waren leengoed in Hoffalis Hof.

19 april 1783 verscheen Hendrik Roebroek op het kantoor van de Ontvanger der Domeinen van Haar Hoog Mogende, de Heer W. Bleron, te Maastricht, waar hij de werfscelling betaalde van de op 8 okt. 1781 geruilde percelen, „getaxeert ter waarde van tweeduysent Guldens, waar voor (hij) tegens de twaalfde Penning heeft overgetelt de som van 166 guldens darthien stuivers een oort.” (Domeinen Register L.v.O. 2063. blz. 293 — Gem. Archief Heerlen).

21 jan. 1788 verkochten Joannes Peter Bisschops inwoonder van Voerendaal × Petronella Haarst (deze mede optredend voor de kinderen van Zander Bisschops), en Hubertus Joseph Roebroek (namens zijn vader Henricus Roebroek, weduwnaar van Maria Catharina Bisschops) aan Joannes Quaadvlieg inwoonder aan de Ghysen, (aan de Giezen te Heerlerbaan) in tweede huwelijk met Maria Louisa Romers, 35 roeden land in het Klein Caumerleen en 46 roeden land in het Horrigerveld, grenzend aan de gewande van Bensenraade (de goederen van de Hof Bensenraade). Koopprijs van het eerste stuk zes schellingen en van het tweede 4 schellingen de roede. (L.v.O. 2054, blz. 411).

4 mrt. 1790 verklaarden Maria Catharina Schiffelers wede van Alexander Bischops (vruchtgebruikster), Hans Peter van Weers × Maria Anna Bischops en Henricus Joseph Bischops nog ongehuwd, oud 21 jaar, vertegenwoordigd door diens oom Hans Peter Bischops, land verkocht te hebben aan Henricus Roebroek weduwnaar van Maria Catharina Bischops, halfwin van Vaeshartelt (De Notaris schreef eerst abusievelijk: „inwoonder aan de drie voogels”). Het land omvatte $383\frac{1}{2}$ roeden waarvan 92 roeden belast waren met „1 cop en $1\frac{2}{3}$ rumssel haever” erfpacht aan Haar Hoog Mogende Domeinen. „De overige erflasten (moeten) aan Cloosterraad geleevert worden. Voor Cooppenningen (te) betaalen voor ieder cleene roede drie guldens ad 18 merk aix en twee Carolinen in den coop, godsheller (armengeld) twee schellingen, Lieco(o)p 15 fleschen wijn.” Getuigen bij deze akte waren Henricus Joseph Roebroek (de Heerlense chirurgijn) en Frans Anthon Roebroek. (Minuten Notaris J. B. van Cotzhuijzen no. 25).

5 mrt. 1790 wendde Hendricus Roebroek zich tot Notaris Lamberts voor een retract (terugkoop, geoorloofd binnen 1 jaar in geval men bloedverwant van verkoper en koper een niet-bloedverwant was, ook beschut genoemd): „Geintentioneert (van plan) zijnde te retraheeren weyde en land als desselfs neef, seekeren Peeter Velter, woonende in Aaken voor omtrent een ad twee maanden verkogt heeft aen Joannes Quaadvlieg aen den Giesen te saamen ter maete en koopprijs als de acte zal uytweysen, om dien so word D Hr Notaris Lamberts gerequireert (verzocht) sig in debita forma te vervoegen aen en bij de Persoon van voornoemden Joannes Quaadvlieg en denselven te praesenteeren en over te tellen penningen volgens acte (was getekend) Hendrus Roebroek.” We laten nu, ook enigszins verkort, het „relaas” van de Notaris (J. H. G. Lamberts) volgen: „Hebbe ik Notaris my getransporteert ten huysen en bij de Persoon van Joannes Quaadvlieg aen den Giesen denwelken mij

tot antwoord gaf Ik kan heeden geen geld optrekken (aannemen) omdat ik de Koopacte die bij D Heer Secretaris in den Dohm (hof de Dohm te Welten) is nog niet en hebbe. Dog verklaarende het beschut van nu af aen te acceptereen." (Minuten Nots. Lamberts, no. 45).

(Wordt vervolgd).

JO HORST

ADRIAAN WEUSTENRAEDT

en de door hem gestichte studiebeurs

HOEENSBROEK heeft bij besluiten van zijn gemeenteraad van 24 juni 1943 en 1 oktober 1951 aan een der straten de naam „Weustenraedtstraat” gegeven. Weinigen dragen uiteraard kennis van die besluiten en zeer velen weten heus niet wat deze naam betekent. De motivering van het besluit van 24 juni 1943 luidt:

„Op 16 April 1630 werd te Hoensbroek geboren Adriaan Weustenraedt; hij was een uitmuntend Godgeleerde en Landdeken te Beringen; hij is de stichter van een te Hoensbroek en te Beringen gevestigde beurs voor studenten die Priester willen worden, van welke studiebeurs alhier de Pastoor en de Burgemeester van Hoensbroek medebegevers zijn”.

De reden waarom men er toe overgegaan is deze straat aldus te noemen vond men in het feit, dat de burgemeester telkenjare bemoeienis had met genoemde beurzenstichting, dat de gemeente telkenjare rente te voldoen had aan die stichting van een z.g. gevestigde schuld, maar meer nog doordat Eg. Slanghen in het van hem meermalen aangehaalde boek „Het Markgraafschap Hoensbroeck, enz.” (1859) aan Adriaan Weustenraedt een voorname plaats toegekend heeft.

Zo is het, dat we ook in dit geval, nu we over deze Weustenraedt een bijdrage aan „Het Bulletin” willen leveren, ten dele aangewezen zijn op hetgeen Slanghen ons heeft nagelaten. Wij citeren uit zijn boek (pag. 128/129):

„Adriaan Weustenraedt, uitmuntend godgeleerde en Landdeken te Beringen, werd, den 16 April 1630, te Hoensbroeck geboren van Mathijs Weustenraedt, Scholtis aldaar en van Agnes Van Erfft. Hij is de stichter van eene, te Hoensbroeck en te Beringen gevestigde studiebeurs ten kapitale van twee duizend pattacons, aangewezen en beschikbaar gesteld bij testament van den 27 Februarij 1692. Tot deze beurs zijn berechtigd bloedverwanten des stichters, die zich den priesterlijken staat toewijden, vervolgens inboorlingen van Hoensbroeck en Beringen of bij gemis van deze, studenten van omliggende gemeenten. Tot begevers der beurze te Hoensbroeck heeft

de stichter aangesteld den oudste zijner bloedverwanten, den Pastoor en den Burgemeester of hij ontstentenis van bloedverwanten den Officier (Scholtis) aldaar. Wanneer de beurs vacant is moet uit de opbrengsten volgens den wil des stichters, eene tweede beurs, van fl. 200. 's jaars, gevormd worden, ten behoeve der bloedverwanten van den stichter, of zoo geene afstammelingen van broeder of zusters zijn, ten behoeve eener vroegmisse in de kerk van Hoensbroeck.

In 1730 was tusschen Alexander Frans Klöcker, Kanonik te Thorn, bijgestaan door zijn broeder Jan Adriaan, medevertegenwoordigers der beurs, en de weduwe Jan Gerard Limpens ondersteund door haar broeder Jan Mathijs Weustenraedt, voor de justitie van Hoensbroeck, een regtstrijd aanhangig wegens het tot stand brengen der tweede en zoo mogelijk eener derde beurs, bestemd beurtelings, voor studenten uit de jurisdictiën van Hoensbroeck en Beringen.

Toen de hooge Regering, in 1820, de herstelling der beurzenstichting voornam, bevonden zich de inkomsten dezer stichting in bekrompen staat. Een groot gedeelte harer renten was zoek geraakt, de schuldenaren overleden en de panden vervreemd; weshalve de Heer Charles De Limpens, als naaste bloedverwant des stichters, in 1821 het ontvangerschap der beurs opvatte om, zoo ver mogelijk, tot de herstelling mede te werken. Deze post later bekleed door den Heer J. W. Vreuls, wordt thans waargenomen door den Notaris Cremers te Hoensbroeck."

De naam Weustenraedt komen we al sedert enkele eeuwen niet meer tegen te Hoensbroeck. Er woont te dezen tijde wel iemand van die naam, doch deze is waarschijnlijk niet meer identiek aan de vroegere familie. In het verloop van ons verhaal zal dit blijken te meer wijl aangetoond kan worden, dat de naam van onze Weustenraedt in de afstammingslijn van diens vader uitstierf omstreeks het midden van de 18e eeuw.

Zoals we zien, rangschikt Slanghen Adriaan Weustenraedt onder de belangrijke mensen die te Hoensbroeck geboren werden. We menen hem daarin te moeten volgen en hopen in alle bescheidenheid aan te tonen, dat deze Weustenraedt inderdaad een van de weinige groten is die het vroeger toch zo kleine Hoensbroeck heeft voortgebracht.

Door het geven van een straatnaam heeft de gemeente niet alleen Weustenraedt geëerd, maar zeker ook Eg. Slanghen, die in de van hem aangehaalde woorden waardeerd over Weustenraedt geschreven heeft.

Het is niet Slanghen's bedoeling geweest om de familie Weustenraedt te beschrijven; hij immers schreef over Hoensbroeck. Zijn werk echter levert ons tal van gegevens die ons in staat stellen om over Weustenraedt voor het huidige- en het nageslacht veel feiten vast te leggen. Verspreiding van bloedverwanten en actie der stichting in internationaal verband zijn voor ons een stimulans om Slanghen te completeren.

Zo ontmoeten we bij Slanghen:

1479: Merten Spee van Weustenraedt, Scholtis van het graafschap Hoensbroeck.

De naam zou kunnen doen vermoeden, dat deze Merten Spee woonde te (of kwam van) Weustenrade, het tegenwoordig aan de grens van Hoensbroeck onder Klimmen bestaand gehucht en dat van hem afkomstig is de familienaam zoals hij hierna vermeld wordt.

1505: Thys van Weustenrade oudt 60 jaren of D-omtrent, Johan Penre oudt 40 jaren of D-omtrent Schep-en der banck Clemmen.

Deze werden gehoord in een door de Stadhouder-Generaal van

Brabant gelast onderzoek nopens het voogdambt van Valkenburg en nopens de vraag of dit ambt „niet zoude dienen gelost te worden”. Bij eerstgenoemde maakt Slanghen in een voetnoot de aantekening: „Deze oude schepenfamilie heeft zich later gevestigd te Hoensbroeck”.

- 1567: Mathys (ook Mathijs) Weustenraedt als leenman van het leenhof
1568: van Hoensbroeck en als scholtis van het graafschap Hoensbroeck.
1599: Mathys (ook Mathijs) Weustenraedt als leenman der Mancamer
1601: van Hoensbroeck, als neef van Margaretha Van Gemert, in tweede
1612: huwelijk met Jonker Diederich Grein van Nedersteyn van welke hij bij uiterste wil al hare goederen ontving van het Lotbroeck, en als scholtis van het graafschap Hoensbroeck.
1623: Nikolaas Weustenraedt, leenman des leenhofs van Hoensbroeck.
1632: Mathys Weustenraedt, Stadhouder en Gerard Weustenraedt, beiden leenman der Mancamer van Hoensbroeck.
1650: Mathijs Weustenraedt, secretaris (of griffier) van het leenhof van Hoensbroeck.
1670: Gerard Nikolaas Weustenraedt, secretaris of griffier later als
1672: scholtis van het graafschap (sinds 1675 van het markiezaat) Hoensbroeck.
1685: erfgenamen van Matthys Weustenraedt scholtis en die van Gerard Weustenraedt.
1697: (in een voetnoot) Scholtis Weustenraedt in een hevig geschil met pastoor Aloffs aangaande het branden der Godslamp, het gemis aan kerkarchief, enz.
1730: de weduwe van Jan Gerard Limpens, ondersteund door haar broeder Jan Mathijs Weustenraedt in een regtstrijd voor de justitie van Hoensbroeck. ¹⁾

Uit deze opbouw en de mededelingen van Slanghen leiden wij af, dat „Stadhouder” Mathys Weustenraedt, hiervoor genoemd 1632, de vader is van Adriaan. Hoewel het begrip stadhouder (voorzitter van het leenhof) uit die tijd niet te vergelijken is met de betekenis zoals wij de stadhouder kennen uit onze (vaderlandse) geschiedenis, mogen we toch wel aannemen, dat een toen reeds 150-jarige representatie in één familie (scholtis al in 1479) die familie voor Hoensbroeck en omgeving kenmerkend heeft doen zijn. We mogen haar gerust ook zien als te zijn geweest een voorname schakel tussen de bevolking enerzijds en de grafelijke familie van Hoensbroeck anderzijds. Ten opzichte hiervan zal in de toekomstige geschiedschrijving over Hoensbroeck wel meer en duidelijk blijken.

Adriaan Weustenraedt dan, opgegroeid en opgevoed in het milieu van scholtis en van schepenen (de magistratuur destijds) en zeer waarschijnlijk vaker gast op het kasteel (Adriaan, Baron van Hoensbroeck is zijn

1) We ontlene deze gegevens aan Slanghen pag. 45, 60, 69, 70, 72, 73, 93 en 253.

peetoom²⁾, is een der uitverkorenen die het priesterschap kon aannemen en die daarna als pastoor-deken van het stadje Beringen een bijzondere roeping te vervullen kreeg.

Hij leefde (en stond in het volle leven) ten tijde van het (wederom volgens onze vaderlandse geschiedenis) bekende rampjaar 1672 met alles wat daaraan voorafgegaan is: bezetting door vreemde troepen (huurlingen), plundering, brandschattingen, enz. We behoeven hier niet over te schrijven; we mogen aannemen, dat deze ook voor onze landstreken gruwelijk geweest zijn.

Hij was niet de enige uit de familie Weustenraedt die de priesterlijke staat aanvaard had. Zo vinden wij (elders) Joannes Weustenraedt uit Hoensbroek, zoon van Mathias Weustenraedt en van Margareta van Meer, die op 4 februari 1656 pastoor en in 1657 tot landdeken te Klimmen gekozen werd en door de bisschop bevestigd. Van deze (zijn neef) erfde Adriaan Weustenraedt ingevolge testament van 6 februari 1663 een gouden kruis (hetwelk die neef gewoon was te dragen) en al diens relikwieën. Een andere neef (Matthias Weustenraedt) erfde ingevolge dat testament de zilveren kelk, het misboek en de kerkgewaden. Deze was dus zeer waarschijnlijk óók priester.

Zullen deze omstandigheden niet een stempel gedrukt hebben op gedragingen van mensen zoals Adriaan Weustenraedt? Om bij hem te blijven: we ontmoeten hem terwijl hij geplaatst is als deken te Beringen: „een klein stedeke bij Hasselt”. Land-deken werd hij daar genoemd. Van zijn jeugdijaren en zijn studietijd is ons niets bekend.

Beringen was echter een standplaats van gewicht. Men kan in het stadje in de tegenwoordige tijd nog de sporen van voornaamheid terugvinden. Zo is de R.K. kerk aldaar ook het onwrikbaar getuige van hetgeen Adriaan Weustenraedt als deken daar geweest is.

Sierlijk in eikenhout uitgevoerd beeldhouwwerk is aangebracht langs de wanden der kerk. Biechtstoelen, preekstoel en koorbanken zijn werkstukken van groot vakmanschap. De koorbanken zijn zwaar en massief met in de rug lambrizingen in barok en de hoofdzitplaats in die bank aan de evangeliezijde was die van Adriaan Weustenraedt tegenover de (bisschops-)zitplaats in de bank aan de epistelzijde waarboven in de baroklambrizing sierlijk gedragen de pauselijke tiara.

Van 1654 tot 1695, gedurende ruim 40 jaren, heeft Adriaan Weustenraedt deze dekenale stoel bezet. We mogen aannemen, dat hij het geweest is die deze kerk heeft laten verfraaien tot wat ze nu nog is. Hij regeerde daar ad libitum. Want men ontmoet in al dit beeldhouwwerk slechts één familiewapen: het wapen van Weustenraedt.³⁾

2) Afschrift uit: het doopregister van de rooms-katholieke parochie Hoensbroek, berustende op het rijksarchief in Limburg K.R. no. 235.
16 aprilis 1630 baptizatus est Adrianus filius Matthei Wustenraedt et Agnetis Erff. Patrini Adrianus Hoen dominus de Hoensbroch Appollonia Spies et Martinus Schniders.

3) De mededeling omtrent dit familiewapen is afkomstig van het staatsarchief te Hasselt.

We vinden dit wapen driemaal:

het eerst boven de eerste biechtstoel aan de noordzijde der kerk: de zwemmende zwaan tussen het gewei van een hert;

dan vinden we het boven de zitplaats in de koorbank: het schild gedeeld: rechts de zwemmende zwaan en links een hart boven twee balken waar-ouder drie rozen (het wapenschild Weustenraedt-Van Erfft?);

tenslotte vinden we het op de oudste aanwezige grafsteen: de zwemmende zwaan tussen het hertgewei, gekroond met helm en vizier waarnaast links en rechts uitgebeiteld de negen balken (wit-rood) van het wapen van Hoensbroeck, gesierd ter linker en rechterzijde met eikenloof; het graf is niet meer aanwezig; de steen heeft men opgericht en ingemetseld in een muurvlak tussen de buiten-steunberen van het koor der kerk (eerste vlak noordzijde).

Al deze gegevens wijzen op een cachet van voornaamheid.

Het moet geen wonder geweest zijn dat bij deze mens het hart en het gevoel gingen spreken. Evenmin moet het een wonder geweest zijn, dat deze priester door studie en plaats in de maatschappij, zich ten volle bewust van verantwoordelijkheid en bekommerd om de toekomst, een daad ging stellen. Het moet tenslotte geen wonder geweest zijn, dat deze priester, noden gekend hebbend, uit ging zien naar de mogelijkheid om de zielzorg blijvend te steunen, de maatschappij blijvend te helpen door studie voor priesterroepingen te bevorderen.

In welke staat zullen zich seminaria en kloosters bevonden hebben? Welke zal de invloed geweest zijn van de protestantse sekten wier geloofs-richtingen met de zegetocht van Frederik Hendrik deze landen binnenwandelden?

Zelfs in het doopregister van de parochie Hoensbroeck (zijn geboorteparochie) stond op het jaar 1636 vermeld: „Gedurende dezen droevigen tijd der restoriën zijn een aantal kinderen elders gedoopt, omdat zulks zeer gemakkelijk en veilig was voor de ouders.”

Maatschappelijke welstand door erfenis, bezit en positie heeft Adriaan Weustenraedt een middel aan de hand gedaan: Studiebeurzen stichten, daartoe zijn testament te maken. Studiebeurzen in de eerste plaats voor leden zijner bloedverwanten tot in verre generaties en voor anderen. En is het dan ook een wonder als deze regentzoon als plaatsen voor vestiging dier beurzen aan Hoensbroeck dacht én aan Beringen? Aan Hoensbroeck toch was hij door zijn geboorte en de positie zijns vaders en zijner voorouders verknocht. Hij was eraan verbonden door bezittingen die hij er had. En vrijelijk mag bij hem de gedachte opgekomen zijn om door die beurs de naam Weustenraedt voor altijd aan zijn geboorteplaats te verbinden.

Het testament daterend van 27 februari 1692, bevindt zich bij de universiteitsbibliotheek van Leuven in het algemeen rijksarchief te Brussel.

Zover we hebben kunnen nagaan, is de beurs in de eerste tijd na hare vestiging uitsluitend bestemd geweest voor familieleden.

Slanghen noemt in zijn boek anno 1730 Alexander Frans Klöcker, kanonik te Thorn, bijgestaan door zijn broeder Jan Adriaan, mede-vertegen-

woordigers der beurs. Deze beiden waren de zonen van „francis Klöcker in huwelijk met Maria Catharina Weustenraedt, zuster van Adriaan Weustenraedt”. Heeft Slanghen hiervan kennis gedragen? Uit niets blijkt zulks. ⁴⁾ Ze hebben gewoond in Vaesrade. Want de reeds genoemde landdeken van Klimmen liet zijn nicht Maria Weustenraedt, gehuwd met Frans Klöcker te Vaesrade, bij het reeds genoemde testament van 6 februari 1663 verschillend huisraad na.

We vonden enkele bewijzen, die we gaarne aan dit betoog toevoegen. Deze zijn tevens bewijs omtrent de serieuze wijze van behandeling van zaken en juiste verantwoording met betrekking tot de gelden *dezer* beurs. ⁵⁾

Hoe zal het echter met deze stichtingen gegaan zijn? Laten we alleen al denken aan de spoedig gevolgde tijd van de franse revolutie, de napoleontische tijd, aan die der vereniging en later die der scheiding met België. Er ontbreken tal van gegevens. Ze zijn verloren gegaan, misschien wel vernietigd.

Het was de Heer Charles de Limpens, advocaat te Brussel, bloedverwant van de stichter, door Slanghen genoemd, die in 1820 de „herstelling” der beurs bevorderde. Deze advocaat heeft zeer verdienstelijk werk verricht.

We zijn in het bezit van een extract uit het register der besluiten van de minister „pour l’Instruction publique, l’Industrie Nationale et les Colonies” van 2 oktober 1820, waarbij de door Adriaan Weustenraedt gestichte beurzen zijn „hersteld”. Zulks geschiedde op verzoek van genoemde de Limpens als gevolg van het Koninklijk besluit van 26 december 1818 waarbij het herstel der studiebeurzenstichtingen gelast werd. Daartoe werd overgelegd een extract :

„du testament en date du 27 fevrier 1692, par lequel Adrianus Wuestenraedt, curé et Doyen à Beringen a fondé une bourse de 400 florins de Liège en faveur de ses plus proches parens de son frère Nicolas et de sa soeur Marie Catherine en dourant la préférence à ceux du nom de Wuestenraedt, pour faire un cours complet d’études d’une science quelconque dans une Université voulant que, dans le cas ou il ne se présente aucun parent pour en jouir, cette bourse soit divisée en deux pour être conférées à autant d’étudiants nés dans la juridiction de Beringen ou dans celle de Hoensbroeck ou à leur défaut, à des jeunes gens des communes voisines et de préférence de celle de Klimmen pour étudier, les un et les autres en philosophie et en théologie seulement”.

In 1821 tekende Charles de Limpens, gewezen beurzier, toen ontvanger der beurs o.m. het volgende aan :

„de beurs komt toe aan de bloedverwanten, afkomelingen van des stichters broeder: Gerardus Nicolaus Weustenraedt, schout toentertijd (1692) en secretaris van het markuisaat van Hoensbroeck in de landen van Overmaas en van des stichters zuster Maria Catharina in huwelijk alsdan (1692) met Frans Klöcker, koopman tot Aken”.

⁴⁾ Pag. 216 komen we bij Slanghen tegen: een kanonik N. Klöcker te Thorn als deeltgerechtigde in een tiende belasting op 65 bunder bouwland onder de Heerlijkheid Vaesrade.

⁵⁾ We verwijzen naar aan deze verhandeling toegevoegde copieën van akten, enz.

Deze beurs, waarvoor door de stichter „uitgesteld” werd een som van „juist acht duizend gulden Luikx of vier duizend vier honderd tachtig gulden Nederlandsche munte” te rekenen ad 5% 's jaars omvatte dus de som van 400 gulden Luikse of 224 gulden Nederlandse munt.

Genoemd kapitaal van 4480 gulden Nederlandse munt werd door de heer de Limpens als volgt beschreven:

a. ten laste van de gemeente Beringen:		
24 juli 1692 een kapitaal van	280.—	gld
22 december 1692 een kapitaal van	840.—	„
9 augustus 1693 een kapitaal van	560.—	„
b. ten laste van de gemeente Heusden (bijvang van Beringen):		
25 augustus 1693 een kapitaal van	560.—	„
c. ten laste van de gemeente Hoensbroek:		
24 april 1693 een kapitaal van	2016.—	„
24 april 1695 „naar den dood van hem Adriaan Weustenraedt door deszelfs broeder Gerardus Nicolaus schout aldaar,” een kapitaal van	224.—	„

Blijkens verdere aantekening heeft de „Gemeente-schatheffer of ontvanger” van Hoensbroek „namens en ten overstaan der wethouderen” op gemelde som van 2240 gulden nederlands „teruggesteld” een som van 1120 gulden ned. „in dier voegen dat maar eene gelijke som van 1120 gulden werkelijk ten laste van de gemeente Hoensbroek bestaat”.⁶⁾

Een tweede beurs volgens het testament te formeren uit de rente van kapitalen ontstaande door het niet-uitbetalen of vervallen van de genoemde beurs werd vastgesteld ten bedrage van f. 112.— 's jaars en bestemd „voor de bloedverwanten van den heer stichter alleenlijk ten-einde studie ad humaniora”.

De heer de Limpens tekende daarbij aan:

„deze beurs is thans (1821) sedert lang werkstellig en successievelijk door de bloedverwanten van den testateur genoten: met dien verstande echter dat men de nodige maatregelen van hypothecaire inschrijving niet heeft durven nemen uit vrees van een of ander fransch considerant”.

Tenslotte was er de derde beurs voor jongelingen alternatievelijk te nemen uit de gemeenten Hoensbroek en Beringen. Ook deze beurs werd bepaald op f. 112.— 's jaars te formeren „uit de bij vacature der eerste en tweede beurs te vervallen interesten”. Deze beurs zou echter, krachtens „eene beraming ten overstaan van de heere Landdeken en competente regters genomen” alleen dán geformeerd worden nadat de eerste beurs op haar primitieve toelage van f. 224.— gebracht zou zijn.

Verder zijn we in het bezit van het besluit van 27 april 1821 van de

⁶⁾ Volgens het belgisch besluit tot herstel der beurs bedroeg de rente van een zestal kapitalen ten laste van Beringen en staatsleningen in totaal per jaar Bfrs. 243.31. Zie „Fondations des Bourses d'Etude, établies en Belgique”, Tome VII, par. H. Lentz, Bruxelles 1896”.

Ged. Staten van Limburg waarbij cf. het Kon. besluit van 4 mei 1819 het bedrag werd vastgesteld van de gevestigde schuld der gemeente Hoensbroek ten behoeve dezer beurs ten belope van f. 1120.— en de jaarlijkse interest f. 33.60: „nom du créancier: La fondation de Bourses de Weustenraedt; date de la constitution de la rente: l'an 1692; et la portion de ces intérêts à payer annuellement à compter de 1815". De gemeente Hoensbroek heeft deze rente sindsdien prompt betaald en wel tot en met 1941. 7)

Voor het beheer van de beurs traden te Hoensbroek op de burgemeester, de pastoor en een bloedverwant des stichters. Ook te Beringen vormde zich een afzonderlijk beheer: de schout en de pastoor-deken.

De heer de Limpens, advocaat te Turnhout (verhuisd?) heeft het ontvangerschap voor Hoensbroek waargenomen tot in 1829: op 31 8bre 1829 schreven de Hoensbroekse begevers aan de medebestierders te Beringen: „Het is Uweledele Bekend, dat den heer De Limpens den Post van ontvanger der Beurzenstichting afgelegd".

Uit de ons sindsdien ter beschikking zijnde genealogie leiden wij het volgende af:

Mathys Weustenraedt gehuwd met Agnes Van Erfft had drie kinderen:

1. Adriaan Weustenraedt, stichter der beurs
2. Maria Catharina Weustenraedt gehuwd met Frans Klöcker
3. Gerard Nicolaes Weustenraedt gehuwd met Anna Lucia Staes (Maes?)

Uit no. 2:

Frans Klöcker heeft twee zoons: Alexander Frans en Jan Adriaan. Hieromtrent tekende men in 1821 aan: „wegens de descendentes van Maria Catherina Weustenraedt in huwelijk tijdens de stichting met francis Klöcker kan men hier niets zeker aantekenen, dan alleenlijk dat sedert 1793 van hunnen kant geen de minste reclaam is worden gemaakt: ook is men van het in wezen zijn derzelve t'eenemaal onbewust niettegenstaande de gedane informatiën".

Uit no. 3 stonden rechthebbenden volgens de lijn:

Joannes Mattis (door Slanghen genoemd Jan Mathijs: 1730) en Everardus beiden ongehuwd te Hoensbroek overleden en:

Anna Agnes Weustenraedt, gehuwd met Jan Gerard Limpens, die zijn schoonvader (Gerard Nicolaas Weustenraedt) opvolgde als schout en als secretaris van het markiezaat Hoensbroeck.

Deze Limpens had drie kinderen:

1. Francis Nicolas Limpens, r.k. priester, overleden als pastoor te Overregen (b. Tongeren)
2. Wolter Joseph Limpens, ongehuwd overleden te Maastricht
3. Joannes Daniel Limpens, secretaris van Hoensbroeck, gehuwd met Joanna Maria Lubben dit Lambermont ex Beek, die op hun beurt vier kinderen hadden:

7) Ing. 1 Januari 1942 werd deze gevestigde schuld door Hoensbroek aan de stichting afgelost.

1. Jan Caspar Servaes Limpens, advocaat-drossaert van Reikheim-Mechelen, daarna rechter te Maastricht en raadsheer te Luik, gehuwd met Clara Barbara Sigismunda De Ferrier
2. Frans Nicolaas Limpens r.k. priester overleden 11 februari 1811 op zijn goed Nierhoven te Nuth
3. Joanna Maria Helena Limpens gehuwd met Limpens de Chevremont, zonder kinderen overleden
4. Carel Lotharius Limpens, bekleedende diverse ambten, gehuwd met Maria Anna Dela Croix.

De kinderen van no. 1 overleden vóór hun vader op één na: Leonardus Maria Maximilianne, bijzonderling te Maastricht.

De erfgenamen-rechthebbenden zijn dus te vinden in de afstammelingen van no. 4, waarbij we ontmoeten:

1. Jan Jozef Christ. Limpens, griffier bij het vredegerecht te Herenthals, gehuwd met Rosa Hufkens
2. Carolus Limpens, advocaat bij het hoge gerechtshof te Brussel, wonende te Turnhout
3. Maria Anna Limpens te Klimmen, toen ongehuwd (1829)
4. Catharina Limpens gehuwd met Frans Verellen, apotheker te Antwerpen. 8) 9) 10)

Toch was men in 1829 nog niet met de reconstructie gereed, met name niet met de samenstelling van het „college van curatoren”. Zo hebben de Hoensbroekse begevers zich nog op 31 8bre 1829 tot de heer „Kommissaris-Providoor” en aan de „Medebestierders te Beringen” gewend:

„het denkbeeld door Zijne Excellentie den Minister (van binnenlandsche zaken) medegedeeld: „of het verkieslijk zoude zijn dat de zorg van toezicht maar aan Een Providoor wierd opgedragen, of wel indien men mogt verkieszen er twe bij te houden, het niet wenschelijk zoude zijn dat hunner woningen niet ver van Elkander verwijderd waren”, zullen wij opmerken dat het ons verkieselijker voorkomt van bedoelde toezicht slechts aan Eenen Providoor op te dragen en wel om redenen ons de ondervindingen meermalen heeft doen zien, dat de behandeling, door meerdere personen, van een en dezelve zaak altoos aanleiding Geeft tot vertraging waardoor den regelmatigen dienst verhindert word”.

Ook was men nog niet gereed met de verantwoording der te ontvangen renten en het doen van rekening en verantwoording. Op 8 oktober 1829 verzocht de Kommissaris van het Distrikt Maastricht om de ontvanger

8) Wat deze genealogie en enkele andere gegevens betreft: met dank aan de ontvanger der beurs W. J. Ant. Pinckaers, notaris te Hoensbroek en aan het Prov. bestuur te Hasselt.

9) Sedert 1740 — met erkenning van de toenmalige heraldieke kamer te Brussel — voerde de familie de naam „de Limpens.”

10) Zover we kunnen nagaan ontmoeten we tot het einde van de 19e eeuw de navolgende familienamen:

uit no. 1: de Limpens, Janssens de Limpens, Walravens, Janssen, Naets
uit no. 4: Verellen, Lenaerts, Schell, Daels.

Verder ontmoeten we blijkbaar als familieleden: Crahay, Desreux.

(van het Gesticht) „tot aflegging zijner reekening in regten te trekken”. De heren begevers waren daartoe niet genegen, dd. 13 november 1829 de genoemde commissaris mededelende:

„dat wij tot heden van wel gemeld besluit nog geen gevolg hebben gegeven doordien wij hebben goedgevonden van eerst over te gaan tot het in order brengen van het Register der Renten, om daardoor den waren stand en laag der zaak te leren kennen . . .”

„twijffelen wij ook niet of den gewezen ontvanger zoodra hij zal zijn onderrigt van de verplichting die bij bevinding van zaken wezentlijk te zijnen lasten zal vallen, zal op ons aanzoek wel willen voldoen aan de voorschriften die wij hem daaromtrent zullen komen mededeelen.”

Intussen aanvaardde de heer J. W. Vreuls (notaris te Heerlen wijk A 127) de betrekking van ontvanger der beurs en men liet de commissaris weten:

„dat men reeds te zamen twe reisen over de stichting Geraadpleecht en Gearbeid (heeft) en binnen weinige dagen zullen wij de Eer hebben ons verslag daaromtrent aan Uweledele Gestrenge mede te delen”.

Voor het deel der te Beringen gevestigde beurs trad als ontvanger op een zekere van (de) Laar (Laer). Zijn rekening alsmede die van de nieuwe ontvanger te Hoensbroek over 1827 alsmede zijn rekening en die van de heer de Limpens over 1826 werden 12 januari 1830 aan de heer „Kommissaris-Provisoor” toegezonden. Met de verantwoording enerzijds en de juistheid van de stukken anderzijds kon men nog niet instemmen en begevers schreven in het slot van hun brief:

„Echter zullen wij hieromtrent Uweledele Gestrenge inlichtingen blijven inwaghten teneinde om op eenen Geregelden voet te Geraken”.

In nog twee brieven van 13 januari en van 14 januari 1830 verzochten begevers de commissaris om bericht hoe te moeten handelen, terwijl ook ter sprake kwam om voor beide beurzen slechts één ontvanger te be-noemen.

De nieuwe ontvanger te Hoensbroek kreeg waarlijk geen gemakkelijke taak. Begevers moesten op 14 maart 1830 aan de heer „Kommissaris-Provisoor” laten weten:

„Nopens de verdere verplichtingen strekkende tot aanwijzing der tijdpunten wanneer de schuldenaren der kapitalen en derzelver onderpanden waarvan bij be-raadslaging de dato 15 december Laatstleden wij de roeyering hebben verlangd, in onvermogen zijn geraakt en de onderpanden verkocht, hebben wij de Eer te berigten dat bedoelde kapitalen alle, zooals ook derzelver onderpanden zich over lange jaren bevoorens de herstelling der Beurzenstichting in die laag zoo als thans bestaan, bevonden hebben, dat de schuldenaren daarvan de eene vroeger de andere later, ook bevoorens de herstelling zijn overleden en dat gevolgentlijk voor zoo veel het ons voorkomt deswegens gene naardere maatregelen meer kunnen genomen worden”.

En over de heer de Limpens schreven begevers in een brief van dezelfde datum aan de commissaris:

„Overigens is ons de heer de Limpens bekend als t enenmaal solvent. Wij hebben hem ook nog al veel te danken, dan zonder hem zouden wij weijnig titels ontdekt hebben”.

(Wordt vervolgd)

P. A. H. M. PEETERS